

KATHARINA BÄCKER-BRAUN: ROZVOJ INTELIGENCE U DĚTÍ OD 3 DO 6 LET

Kniha *Rozvoj inteligence u dětí od 3 do 6 let* je rozdělena na osm hlavních kapitol. Těm předcházejí dva úvodní texty a celá publikace je pak uzavřena krátkým závěrem.

Dva úvodní texty čtenáře seznamují se strukturou celé publikace a jejím možným využitím v praxi. Autorka zde zdůrazňuje důležitost řeči při vývoji dítěte. Řeč přirovnává k *červenému vlákn*u, tedy k něčemu, co prolíná všemi oblastmi inteligence. Uvádí tak, že rozvoji řeči je věnována nejen celá jedna kapitola, ale že tato problematika je systematicky zařazena i do kapitol ostatních. Dále se pak již autorka věnuje základní charakteristice inteligence a podmínkám jejího rozvoje. Kromě genetických předpokladů je při rozvoji inteligence kladen důraz i na vliv prostředí: *děti potřebují žít bez úzkosti a strachu, aby se mohly v klidu věnovat hře, a tím i učení*. Autorka také zdůrazňuje potřebu odpočinku, přiměřené stimulace a nepřesycování podněty. Poté následuje výčet jednotlivých druhů inteligence, který vychází z Gardnerova pojetí: jazyková, hudební, matematicko-logická, prostorová, tělesně-pohybová, přirozená, duchovní a emoční. Uvedené druhy inteligence jsou pak podrobně rozebírány v jednotlivých kapitolách. Každá z osmi kapitol je složena ze dvou částí. V první části je uvedena základní charakteristika daného druhu inteligence, ve druhé jsou pak představeny konkrétní hry, činnosti a nápady pro její rozvoj.

Jazyková inteligence

Autorka zdůrazňuje, že jazykové dovednosti jsou považovány za základní způsobilost jedince. Jsou důležitým předpokladem pro úspěch ve škole a dále pak v zaměstnání. Existuje několik faktorů, které ovlivňují rozvoj jazykových dovedností: dialog, osobní vztah a činnosti, které dávají dítěti smysl. Podle autorky je pro dítě důležité mít někoho, kdo si s ním bude povídat, tedy vhodného komunikačního partnera. Z výše uvedeného je patrné, že rozvoj řeči je komplexní proces.

Hry, které jsou uvedeny ve druhé části, se pak zaměřují na rozvoj jazykové inteligence v celé její šíři. Jsou zde hry na procvičení svalů, na rozvoj tvoření hlásek a slovní zásoby, ale i na práci s písmenky. Rodiče a pedagogové tak pomocí těchto her mohou u dětí plně rozvíjet komunikační schopnost.

Hudební inteligence

V první části této kapitoly autorka čtenáře uvádí do problematiky. Zdůrazňuje význam hudby jakožto možnosti uvolnění či prožitku radosti ze života. Uvádí, že *pro děti se hudba stává ideálním prostředkem vyjadřování sebe samých a svých pocitů i těch nepřijemných*. Dále uvádí, že rytmus, tempo a tónina mohou mít výrazný vliv na tělesné funkce a hudba jako celek pak může podporovat rozvoj rozumových schopností. Kromě úvodních informací se autorka krátce zmiňuje o kulturních rozdílech ve vnímání hudby.

Navrhované hry mají opět velmi široké využití. Děti se mohou naučit z netradičních materiálů vyrábět hudební nástroje, dále si mohou vyzkoušet vnímání tónů a rytmu jiným způsobem (barevnost tónů). Samozřejmě nechybějí hry, které se zabývají vztahem hudby a řeči a hudební exkurz do zahraničí.

Matematicko-logická inteligence

Matematika je zde přirovnána ke *kinu v hlavě, které nepromítá němé filmy*. Celý úvodní text je tak zaměřen na matematiku jako přirozenou součást života jedince. Autorka se zmiňuje o tom, co je v jednotlivých vývojových obdobích pro dítě z hlediska matematiky důležité.

Uvedené hry jsou koncipovány tak, aby u dětí docházelo k přirozenému rozvoji matematické inteligence. Matematika je propojována s jazykem, se všemi smysly, s pohybem a také s rozvojem jemné motoriky.

Prostorová inteligence

Prostorová inteligence nám podle autorky umožňuje vnímat vizuální podněty ze světa a utvářet z nich myšlenky. Prostorová inteligence je používána při orientaci v prostoru, v přírodě, při čtení mapy. Ve své profesi se bez ní neobejdou především architekti, umělci, kartografové, ale například ani sportovci.

Také tato kapitola je doplněna příklady her. Všechny hry jsou propojovány se situacemi, se kterými se dítě může setkat. Opět je zde vazba na jazyk a také na matematicko-logickou inteligenci.

Tělesně-pohybová inteligence

Pohyb je přirozeným projevem dítěte a často je možné pozorovat, jakou radost mu přináší. Z hlediska vývoje dítěte se však nejedná jen o radost, ale především o potřebu. *Bez dostatečného pohybu by nebyl dostatečný nejen tělesný, nýbrž i kognitivní vývoj*. V souladu s Schäferem a jeho prací autorka pohyb charakterizuje jako základní formu myšlení. Pohybové hry jsou rozděleny na taneční, sportovní a ty, které mají těsnou vazbu na jazyk.

Přirozená inteligence

Tento druh inteligence je spojován s poznáváním světa, resp. přírody, které se děje přirozenou cestou pomocí všech smyslů. Dítě si tak postupně vytváří vlastní obraz světa. Tento proces je doprovázen otázkami po příčinách a souvislostech, tzv. otázkou „proč?“.

Hry jsou rozděleny podle prostředí, ve kterém se odehrávají (např. louka, les), podle čtyř základních živlů či elementů (voda, země, vzduch a oheň) a podle živé či neživé přírody. Opět se jedná o hry, které kopírují běžný život jedince a pomáhají přirozeným způsobem k rozvoji inteligence.

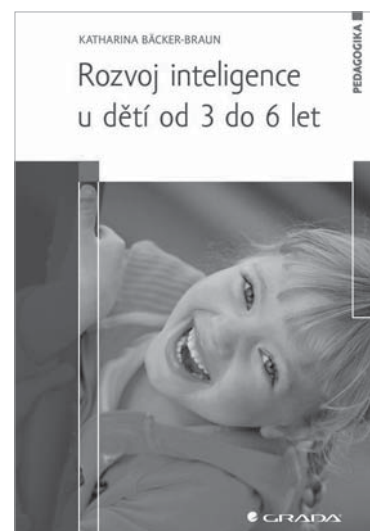
Duchovní inteligence

V rámci této knihy je duchovní inteligence nejdříve charakterizována v tom nejširším slova smyslu, tedy jako propojení s vyšší mocí. Autorka tento druh inteligence velmi citlivě charakterizuje, aniž by prosazovala konkrétní náboženství či víru. V propojení s vyšší mocí je spatřováno přijetí, podpora a ochrana.

Hry jsou pak zaměřeny na potřebnost rituálů v životě člověka a na význam svátků v průběhu celého roku. Dále jsou zde uvedeny možnosti jak dětem zprostředkovat biblické příběhy a jak přistupovat k posvátným místům.

Emoční inteligence

Při koncipování této kapitoly autorka vychází z prokázané souvislosti mezi stavem a vývojem emocí a rozumovým vývojem:

BÄCKER-BRAUN, K.
Rozvoj inteligence u dětí od 3 do 6 let.
Praha: Grada, 2014. 198 s.
ISBN 978-80-247-4798-9.

Čím radostněji může dítě načerpávat nové vědomosti, tím úspěšněji si je osvojí.

Pomocí her se pak děti nejdříve učí jednotlivé pocity pojmenovávat a postupně je umět i vyjadřovat.

Celá publikace je psaná čtivým jazykem a má logickou strukturu. Publikace je vhodná jak pro rodiče, tak pro učitele v mateřských školách. Své využití najde i mezi studenty, kteří se připravují na práci s dětmi v předškolním věku. Jedná se o velmi dobrou pomůcku pro praxi.

Petra Potměšilová

JOSEF VALENTA: DIDAKTIKA OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVY

VALENTA, Josef. *Didaktika osobnostní a sociální výchovy*. Praha: Grada, 2013. 232 s. ISBN 978-80-247-4473-5.

Autor není v oblasti OSV (osobnostní a sociální výchovy) žádným nováčkem, tato problematika je jeho dlouhodobým zájmem, což dokládá i řada předchozích publikací a článků na dané téma, na které v průběhu knihy bohatě odkazuje.

Publikace je rozdělena do šesti velmi nepoměrných kapitol, což není ani tak dáno jejich důležitostí vzhledem k OSV, jako spíše celkovým zaměřením publikace. Problematikou osobnostní a sociální výchovy z různých úhlů se autor zabývá dlouhodobě, proto zde některé informace zmiňuje spíše okrajově,

ale odkazuje na množství svých prací i jiných autorů. Pro lepší pochopení některých souvislostí doporučuje jednu z dříve publikovaných, volně dostupnou publikaci. Není to sice nezbytné, ale pokud bude chtít čtenář do problematiky osobnostní a sociální výchovy více proniknout a případně v praxi třeba jen některý z principů využít, nejen po této publikaci jistě brzy sáhne.

V úvodní kapitole je čtenář uveden do kontextu osobnostní a sociální výchovy, jejího postupného vývoje u nás a v zahraničí. Na příkladu několika zemí, ve kterých měl autor pravděpodobně možnost OSV poznat, ukazuje jednotlivé modely jejího fungování. Kapitola uzavírá popisem podoby osobnostní a sociální výchovy u nás.

Druhá, velmi stručná kapitola je pro poučené čtenáře opakováním, pro „objevovatele“ OSV taková základní abeceda cílů, tematických okruhů, klíčových principů a způsobů implementace do výuky. Všemi těmito součástmi osobnostní a sociální výchovy se autor praktičtěji a podrobněji zabývá ještě později ve čtvrté kapitole. Cílem této kapitoly je předchozí teorii aplikovat do praxe našich kurikulárních dokumentů.

Třetí kapitola začíná seznamem výzkumných šetření zjišťujících způsoby využívání osobnostní a sociální výchovy v našich podmínkách. Vzhledem k relativní novosti této problematiky u nás není k dispozici ještě mnoho zpětné vazby z praxe. Velmi obsáhlé šetření provedl a pravděpodobně další stále provádí sám autor. Právě reálné příklady z praxe dokreslují jeho tvrzení a jsou dobrými příklady pro pedagogickou praxi čtenářů. Dále se tato kapitola zabývá teoretickými a velmi okrajově rovněž filozofickými principy předkládaného modelu OSV. Z textu je patrné autorovo zaměření také na výchovnou dramaturgii, která má k osobnostní a sociální výchově velmi blízko.

Nejobsáhlejší čtvrtá kapitola je jádrem celé publikace. Zde se autor snaží srozumitelně a postupně provést čtenáře didaktikou OSV. Ukazuje klady a zápory jednotlivých forem osobnostní a sociální výchovy v současných školách, respektive v RVP ZV (Rámcovém vzdělávacím programu pro základní školy) a RVP G (Rámcovém vzdělávacím programu pro gymnázia) a aplikaci OSV v těchto kurikulárních dokumentech. Nepředkládá žádnou „kuchařku“ nápadů a pracovních postupů, ale dostatečně podrobně vede čtenáře k uvědomění si, CO je osobnostní a sociální výchova, JAK je možné ji aplikovat při výuce nebo jaké jsou její důležité součásti. Za ty považuje mimo jiné cíle osobnostní a sociální výchovy a jejich stanovování. Velmi dobře vede v celé čtvrté kapitole čtenáře-pedagogy právě ke zlepšení této dovednosti. Některé příklady nevhodného stanovení cíle možná pomohou více než několik stran teorie.

Při realizaci osobnostní a sociální výchovy jistě pedagogové ocení také několik návrhů její realizace v postupných krocích. Tyto vzory lze v praxi aplikovat na široké spektrum témat v nejrozličnějších variantách. Jak autor sám uvádí, také není vždy nutné držet se témat, jak je doporučují nebo uvádějí dokumenty (RVP), ale podle potřeb žáků pořadí témat upravovat.

V předposlední kapitole se autor dotýká také problematiky případného hodnocení OSV nebo přípravy budoucích pedagogů v oblasti OSV. Jeho teoreticko-praktické uvažování nad důležitostí osobnostní a sociální výchovy, jejím místem v současné škole a způsobem přípravy učitelů je prezentováno v celé knize, zde se u něj ale více zastavuje.

Poslední kapitola Poznámky k metodologii výzkumů svému názvu opravdu dostala a je spíše pro zájemce o problematiku metodologie výzkumu. V několika odstavcích zde autor objasňuje některá fakta k výzkumům, které v publikaci využil.

Jak autor v knize upozorňuje, část informací se opakuje nebo na již řečené odkazuje, což ale rozhodně není publikaci na škodu. Důvodem je udržení čtenáře v kontextu a pomoc orientovat se v textu a spojovat si jednotlivé poznatky. Autor se nebojí pojmenovávat zlozvyky, které jsou ve školách s aplikováním OSV spojeny, a tím nastavuje pedagogům také částečně zrcadlo a vede i je k reflexi jejich práce. V souladu s tím, co od osobnostní a sociální výchovy autor očekává, vede také čtenáře hlavně k přemýšlení, nevnučuje své názory a často předkládá více způsobů aplikace osobnostní a sociální výchovy.

Celkově lze publikaci hodnotit jako velmi zdařilou a do dnešní doby potřebnou. Myslím, že si v ní pedagogové nejrozličnějších předmětů nejen díky lehkému a čtivému jazyku najdou mnoho zajímavých a podnětných myšlenek a nápadů pro praxi. I když se o tom autor nikde explicitně nezmiňuje, právě tato publikace a aplikace principů osobnostní a sociální výchovy může pomoci při utváření hodnotového žebříčku nám svěřených jedinců.

Marcela Fojtíková Roubalová